

KUVATAITEEN PERUSOPETUS HARJAVALLASSA

***Uuden opetussuunnitelman laatiminen ja
toiminnan kehittäminen***

Anna Arho

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Arho, Anna	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 27	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Kuvataiteen perusopetus Harjavallassa -uuden opetussuunnitelman laatiminen ja toiminnan kehittäminen		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Seppänen Marjukka		
Toimeksiantaja(t) Harjavallan kansalaisopisto		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehittämishankkeessa on paneuduttu taiteen perusopetukseen Harjavallassa. Päättävänä on ollut laatia Harjavallan kansalaisopistolle uusi kuvataiteen perusopetuksen opetussuunnitelma, joka tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2006. Uusi opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen uusien opetussuunnitelman perusteiden (2005) pohjalta. Uutta opetussuunnitelmaa on laadittu yhteistyössä lähiseudun muiden opistojen kanssa ja tavoitteena on ollut saada aikaan laadukas mutta joustava, pienen paikkakunnan resursseilla toteutettavissa oleva suunnitelma.</p> <p>Kehittämishankkeen yhteydessä on kiinnitetty huomiota myös muihin kehittämistä vaativiin osa-alueisiin Harjavallan taiteen perusopetuksessa. Näitä ovat mm. taiteen perusopetuksen tunnettavuus ja tiedottaminen, opetustilat, opettajien välinen yhteistyö sekä yhteistyö lähiseudun eri opistojen välillä. Tiedotusta on lisätty ja yhteistyöstä on keskusteltu eri osapuolten kanssa. Hankkeessa tuodaan myös esille taideopetuksen tavoitteita, pedagogisia periaatteita ja oppimiskäsitystä, joihin opetus perustuu.</p> <p>Kuvataiteen perusopetus ei ole aiemmin muodostunut vakaaksi ja säännölliseksi harrastusmuodoksi Harjavallassa ja kehittämistyölle oli suuri tarve. Uusi opetussuunnitelma selkeyttää monia asioita, mm. opetuksen laajuus ja kesto ovat nyt määritellyt. Tämän kehittämishankkeen myötä kehittämistyö on saatettu Harjavallassa hyvään alkuun kaikilla tavoitelluilla osa-alueilla.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kuvataide, taiteen perusopetus		
Muut tiedot Liitteet: Harjavallan kansalaisopiston kuvataiteen perusopetuksen opetussuunnitelma, opinto-opas, lehtiartikkeleita		

Author(s) Arho, Anna	Type of Publication Development project report	
	Pages 27	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Basic art education in Harjavalta – development of the activities and a new curriculum		
Degree Programme Teacher Education College		
Tutor(s) Seppänen, Marjukka		
Assigned by Harjavalta adult education centre		
<p>Abstract</p> <p>The development project focused on basic art education in Harjavalta. The primary aim of the project was to develop a new curriculum for basic art education at Harjavalta adult education centre, to be deployed by 1 August 2006 at the latest. The curriculum is based on the Finnish National Board of Education's new core curriculum (2005) and was developed in co-operation with other regional colleges with the aim of establishing a curriculum that provides both quality and flexibility yet is feasible to implement with the resources of a small town.</p> <p>The development project also observed other areas of basic art education in the Harjavalta area that are in need of further development, including awareness and communication of basic art education, the teaching facilities, and co-operation between the teachers and other colleges in the region. As a result, communication has increased and co-operation has been discussed with various parties. The project also highlights the objectives of art education, the pedagogical principles and the concept of learning that is the foundation for the teaching.</p> <p>Basic art education has not previously become a stable and regular form of leisure activity in Harjavalta, and there is a distinct need for development. The new curriculum simplifies many things - for example, it defines the extent and the duration of the education. The development project is a good start to further developments in all objective areas in the Harjavalta region.</p>		
Keywords Art, basic education in art		
Miscellaneous Appendices: Curriculum for basic education in art at Harjavalta adult education centre, study guide, newspaper articles		

Sisältö

1. Johdanto	5
1.1. Aihe	5
1.2. Taiteen perusopetus osana taidekasvatusjärjestelmää	5
1.3. Laki ja asetus.....	6
1.4. Lasten ja nuorten taideharrastukset Harjavallassa.....	7
2. Hankkeen tavoitteet	8
3. Hankkeen toteutus.....	10
3.1. Opetussuunnitelman syntyvaiheet	10
3.2. Muu kehittämistyö	12
4. Valmis opetussuunnitelma ja tavoitteiden toteutuminen	12
4.1. Oppimiskäsitys.....	12
4.2. Kuvataiteen perusopetuksen tavoitteet.....	15
4.3. Työtavat.....	16
4.4. Opintokokonaisuudet.....	17
4.5. Tiedotus	20
4.6. Opetustilat	21
4.7. Opettajien yhteistyö.....	22
4.8. Opetuksen tarjonta.....	22
4.9. Lisäksi huomioitava.....	23
5. Lopuksi	23
Lähteet.....	25
Liitteet	26

1. Johdanto

1.1. Aihe

Kehittämishankkeeni koskee kuvataiteen perusopetusta Harjavallassa. Kuvataiteen perusopetus on taiteen opetusta, jota kunnissa järjestävät esimerkiksi lasten kuvataidekoulut tai kansalais- ja työväenopistot. Harjavallassa opetusta järjestää Harjavallan kansalaisopisto.

Esittelen työssäni taidekasvatuksen osa-alueita ja taiteen perusopetusta osana tätä järjestelmää, oppimiskäsitystä, johon taiteen perusopetus pohjautuu, taiteen perusopetusta Harjavallassa, hankkeeni tavoitteita, uuden taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman tekemisen vaiheita ja valmista suunnitelmaa sekä hankkeeni tähän mennessä saavutettuja tuloksia.

1.2. Taiteen perusopetus osana taidekasvatusjärjestelmää

Suomen taidekasvatusjärjestelmään kuuluu

1. Yleissivistävä taideopetus eli peruskoulut, lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
2. Taideharrastusten ohjaus ja opetus esim. seurakuntien kerhoissa, iltapäiväkerhoissa jne.
3. Taiteen perusopetus kuvataidekouluissa sekä kansalais- ja työväenopistoissa
4. Taiteen ammatillinen ja korkea-asteen opetus

Lisäksi taidekasvatus käsitteenä sisältää myös kulttuuritarjonnan, kuten konsertit, teatterit, elokuvat, näyttelyt, kirjasto jne. Taiteen perusopetuksen asema suomalaisessa taidekasvatusjärjestelmässä sijoittuu tavanomaisen kerhoharrastustoiminnan ja ammatillisen koulutuksen välimaastoon. Taiteen perusopetus perustuu opetussuunnitelmaan ja se etenee tasolta toiselle tavoitteellisesti. Siksi sen voidaan katsoa tarjoavan laajemman perustan oppimiselle kuin tavallinen harrastustoiminta. Taiteen perusopetuk-

sen toivotaan olevan joillekin oppilaille väylä taidekasvatusjärjestelmän seuraavalle tasolle, ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Musiikkiopistoilla on Suomessa jo pitkä historia ja niiden korkeatasoisen opetuksen ansiota voidaan osaltaan katsoa olevan suomalaisen musiikin huippuosaajien menestys kotona ja maailmalla. Tietenkään kaikista oppilaista ei voida toivoa tulevan taiteilijoita, mutta esteettisesti valistuneita kansalaisia, jotka osaavat hakeutua kulttuuripalveluiden ääreen jatkossakin.

1.3. Laki ja asetus

Opetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtävänä on luoda perustaa emotionaaliselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle sekä antaa edellytyksiä elinikäiseen taiteiden harrastamiseen.

Kunta päättää minkä taiteen alojen perusopetusta kunnassa tarjotaan ja kunnassa laaditaan kuntakohtainen opetussuunnitelma Opetushallituksen laatimien opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Opetushallitus on laatinut yleisen oppimäärän perusteet uudelleen vuonna 2005.

Taiteen perusopetusta säätelee laki taiteen perusopetuksesta 633 /1998 sekä asetus taiteen perus-opetuksesta 813 / 1998. Tähän lakiin ja asetukseen perustuen uuden opetussuunnitelman perusteiden yhteydessä opetushallitukselta on 30.3.2005 annettu määräys nro 11 / 011 / 2005 koulutuksen järjestäjille. Määräys velvoittaa laatimaan ja hyväksymään uuden kuntakohtaisen opetussuunnitelman uuden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Määräyksestä ei voi poiketa.

Erona vanhaan opetussuunnitelmaan uudessa on nyt määritelty taiteen perusopintojen laajuus. Aiemmin eri kouluissa opetusta on annettu vaihtelevia määriä. Uuden opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetusta annetaan vähintään 500 oppituntia ja opinnot on jaoteltu kymmeneen

opintokokonaisuuteen. Uuden opetussuunnitelman myötä eri oppilaitosten tarjoama taiteen perusopetus tulee keskinäisessä vertailussa tasavertaisemmaksi. Harjavallassa ja lähikuntien opistoissa yhdenmukaisuutta ja opintojen vertailtavuutta onkin pidetty yhtenä tavoitteena uudelle opetussuunnitelmalle. Aiempi opetussuunnitelma on Harjavallassa ollut niin yleisellä tasolla ettei se ole voinut toimia kovinkaan hyvänä konkreettisenä työvälteenä opetuksen suunnittelussa. Myöskään jakoa eri opintokokonaisuuksiin ei vanhassa opetussuunnitelmassa ollut ja tästä syystä opetuksen sisältöjä ei ole vanhassa suunnitelmassa määritelty tarkasti.

Taiteen perusopetus on luvanvaraista. Luvan saamisen edellytyksenä on kuntakohtainen opetussuunnitelma ja että opetus on tarpeellista ja että koulutuksen järjestäjällä on edellytykset asianmukaisen opetuksen antamiseen. Opetusministeriö voi myös peruuttaa luvan jos koulutus ei täytä määrättyjä edellytyksiä. Koulutuksen järjestäjälle myönnetään rahoitukseen laskennallista valtionosuutta kunnan asukasluvun mukaan. Harjavallassa päätös taiteen perusopetuksen aloittamisesta on tehty jo vuonna 1992. Harjavallassa ensimmäinen opetussuunnitelma on laadittu ja hyväksytty vuonna 1994 ja lasten kuvataiteen perusopetusta on annettu yleisen oppimäärän mukaisesti vaihtelevasti eri vuosina.

1.4. Lasten ja nuorten taideharrastukset Harjavallassa

Harjavallassa toimii tällä hetkellä (lukuvuosi 2005-2006) kolme kuvataiteen perusopetuksen ryhmää. Ensi syksynä, elokuussa 2006, tulisi ottaa uusi opetussuunnitelma käyttöön sekä aloittaa uusia ryhmiä. Tähän mennessä uusien ryhmien aloitus ei ole ollut säännöllistä eikä opetusta ole tarjottu kaikille ikäryhmille. Harjavallan kansalaisopistolla ei ole päätoimista kuvataideopettajaa vaan opettajina toimii kaksi tuntiopettajaa. Harjavallan kansalaisopistolla ei tällä hetkellä ole myöskään asian mukaista taiteiden ja kädentaitojen opettamiseen soveltuvaa omaa luokkatilaa.

Harjavallassa ei ole tällä hetkellä paljonkaan kuvataideharrastusmahdollisuuksia lapsille ja nuorille. Aiemmin nuorten taidekerhoja on ollut tarjoamassa vapaa-aikatoimi ja koulutoimi. Kuten monissa muissakin kunnissa, menneiden vuosien säästöt ovat leikannet näitä koulujen kerhoja ja harrastusmahdollisuuksia. Huittisten musiikkiopisto tarjoaa opetusta musiikin alalta harjavaltalaisille lapsille ja nuorille. Toki Harjavallasta löytyy elokuvateatteri ja kirjasto sekä paikallinen bänditoiminta ja sen poikimat musiikkitapahtumat ovat vireitä, jopa kansallista mainetta saavuttaneita (esim. Karmarock).

Muita harrastuskerhoja lapsille on tällä hetkellä Harjavallassa kunnan puolesta mm. iltapäiväkerhoja alakoululaisille sekä luonnontiedekerho yläkoululaisille.

Taiteen perusopetus kansalaisopistolla ja uusi opetussuunnitelma tarjoaa selkeän, tavoitteellisen kuvataiteen harrastamisen mahdollisuuden moneksi vuodeksi paikkakunnan lapsille ja nuorille. Näen tämän tärkeänä täydentävänä osana tämänhetkisiä harrastusmahdollisuuksia.

2. Hankkeen tavoitteet

Kuvataiteen perusopetuksen uusi opetussuunnitelma tulee ottaa käyttöön viimeistään syksystä 2006 alkaen. Kehittämishankkeeni ensimmäinen tavoite on ollut saada opetussuunnitelma ajoissa tehtyä ja hyväksyttyä jotta taiteen perusopetusta voidaan Harjavallassa jatkaa. Koska opettajat eivät ole päätoimisia, ja rehtorikin on väliaikainen, ei opetussuunnitelman tekoon oltu opistolla varauduttu. Kehittämishanke tarjosi mahdollisuuden tehdä opetussuunnitelmatyötä opintojen puitteissa. Tähän vaihtoehtoon olivat kaikki osapuolet tyytyväisiä. Näin opetussuunnitelman teossa on kuvataiteen ammattilainen, eikä esimerkiksi yksinään rehtori.

Toinen tavoite hankkeelleni on ollut tuoda taiteen perusopetusta tutumaksi niin kuntalaisille kuin päättäjillekin. Olennainen osa vahvan kulttuurikaupungin imagoa on kuitenkin myös kuntalaisten kiinnostus kulttuuria kohtaan. Kulttuuria ja taidetta harrastavat lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden luovia ja kulttuurisesti aktiivisia kuntalaisia. Tätä, samoin kuin kunnan vetovoimaisuutta, voidaan tukea taiteen perusopetuksen avulla. Lapsilla ja nuorilla on tällä hetkellä Harjavallassa vain vähän taideharrastusmahdollisuuksia ja taiteen perusopetus toisi tähän huiman parannuksen. Siksi on tärkeää saada kyseinen harrastusmahdollisuus pyörimään säännöllisesti. Alussa tämä vaatii tiedottamista aiheesta niin päättäjille kuin kuntalaisillekin.

Kolmanneksi tavoitteeksi olen asettanut asian mukaisten opetustilojen järjestymisen taiteen perusopetukselle. Tällä hetkellä kaksi ryhmää kokoontuu Pirkkalan koulun teknisen työn luokassa, jossa esimerkiksi ei ole minikäänlaisia säilytystiloja materiaaleille tai oppilastöille, vaan opettaja ja lapset kускаavat näitä edestakaisin. Yksi ryhmä kokoontuu Harjavallan sosi-aali- ja terveysalan oppilaitoksen luovan toiminnan luokassa. Tämä tila on yhdelle ryhmälle riittävä mutta jos uusia ryhmiä alkaa, tulee materiaalien ja töiden säilytystiloja miettiä uudelleen. Uusien ryhmien alkaminen vaikeuttaisi myös luokkavarauksjärjestelmää. Hasotella opetusta annetaan neljään asti iltapäivällä ja toisinaan myös iltaisin. Jos taiteen perusopetusta annetaan useampana iltapäivänä viikossa, on päällekkäisyyksiä hankala välttää.

Neljäs tavoite on lisätä kahden tuntiopettajan välistä yhteistyötä. Molemmat työskentelevät tällä hetkellä paljolti yksinään. Yhteistyö, mm. lukukausittaiset yhteiset palaverit, auttaisivat luomaan yhtenäistä linjaa opetukseen. Lukuvuosittain tulisi esimerkiksi valita yhteinen teema opetukselle. Yhteistyöhön liittyy myös taloudellinen puoli. Materiaalihankinnat tulisi

tehdä yhdessä suunnitellen. Isompia hankintoja tehdessä hinnat ovat suhteellisesti halvempia.

3. Hankkeen toteutus

3.1. Opetussuunnitelman syntyvaiheet

Hanke lähti liikkeelle syksyllä 2005 kun sain kuulla, että uusi opetussuunnitelma tulee laatia. Selvittelin onko kukaan Harjavallassa tietoinen moisesta velvoitteesta ja voisinko mahdollisesti tehdä uutta opetussuunnitelmaa opintoihini liittyen. Sekä kouluttajani Jyväskylässä että opiston rehtori ja Harjavallan sivistystoimenjohtaja olivat tyytyväisiä tähän ratkaisuun. Lokakuussa olin koulutustilaisuudessa, jossa satakuntalaista opistoväkeä oli yhdessä koolla pohtimassa uuden opetussuunnitelman sisältöä. Tässä tilaisuudessa sain ensi kosketuksen aiheeseen. Osa väestä oli jo ollut Opetushallituksen järjestämässä koulutuksessa ja oli paremmin perillä uuden suunnitelman muodosta. Tilaisuudessa sovimme, että olisimme yhteydessä tulevaisuudessakin, yhteisten linjojen hahmottaminen tuntu mielekkäältä. Tämän tapaamisen jälkeen oma työprosessini käynnistyi toden teolla.

Marraskuussa 2005 lähetin kirjallisen hankesuunnitelmani sivistystoimenjohtajalle ja opiston rehtorille sekä JAMK:iin. Tapasimme opiston rehtorin ja sivistystoimenjohtajan kanssa 17.1.2006 ja esittelin alustavan suunnitelmani opetussuunnitelman rungosta. Sivistystoimenjohtaja kehotti minua olemaan yhteydessä myös naapurikuntien opistoihin joissa vastaavia suunnitelmia ollaan myös laatimassa. Sain tässä vaiheessa myönteistä palautetta suunnitelmalleni sekä sivistystoimenjohtajalta että rehtorilta. Keskustelimme myös kehittämishankkeeni edellyttämistä resursseista. Sovimme, että opetussuunnitelman tekoon liittyvistä matkoista saan matkakorvauksen, mutta koska työ liittyy opintoihini, minulle ei makseta työstä palkkaa.

Yhteydenotot naapurikuntiin poikivat yhteistyötä Kokemäen, Huittisten, Euran ja Rauman opistojen kanssa. Aiemmin Kankaanpäässä kokoontuneista kaikki eivät ilmeisesti kuitenkaan olleet kiinnostuneita yhteistyöstä, vaan halusivat salailla omia suunnitelmiaan. Kokemäen, Huittisten, Euran ja Rauman väen kanssa olemme kuitenkin olleet sähköpostiyhteydessä, soitelleet ja tavanneet asian tiimoilta Rauman kuvataidekoululla 17.3. Eriyisesti pienten opistojen on tehtävä yhteistyötä, mahdollisesti jopa järjestettävä yhteisiä työpajakursseja. Olen myös tutustunut kevään aikana Porin lasten ja nuorten kuvataidekouluun ja saanut sieltä tukea ja uusia ajatuksia suunnitelmani tekoon. Porissa opetusta annetaan kuitenkin laajan oppimäärän mukaan eikä opetussuunnitelmia voi suoraan verrata.

Huhtikuussa pienenä takaiskuna tuli Kokemäeltä tieto etteivät he aio vielä tehdä uutta opetussuunnitelmaa, vaan pitäytyvät perinteisessä nuorten taidekerhotoiminnassa. Kokemäen kansalaisopiston rehtorin mukaan tulevaisuudessa mahdollisesti kuitenkin palataan asiaan. Yhteistyö jatkui Huittisten ja Euran kanssa. Tapasimme vielä 4.5.2006 Huittisissa ja summailimme eri opistojen ops-työn etenemistä ja vertailimme suunnitelmarunkoja. Harjavallan opetussuunnitelma eroaa jonkin verran Euran ja Huittisten kaavailuista mutta totesimme että logiikka ja suuret linjaukset ovat kuitenkin kaikilla samat. Suurin konkreettinen ero lienee siinä, että Eurassa ja Huittisissa opinnot jäävät vuosissa mitattuna lyhyemmiksi kuin Harjavallassa koska viikkotuntimäärät ovat suurempia kuin Harjavallassa.

Olen keskustellut viikkotuntimäärästä mm. kouluttajani, kokeneen lasten taideopettajan, Liisa Auran (Lahden muotoiluinstituutti) kanssa ja myös hän oli sitä mieltä että kaksi harrastusviikkotuntia riittää pienimpien kanssa. Samoin Porin lasten ja nuorten kuvataidekoulussa vasta noin viides-/kuudesluokkalaiset opiskelevat kolme oppituntia viikossa. Perusteluna kahdelle viikkotunnille toimii mielestäni myös se, että jos perusopintojak-

sot kestävät viisi vuotta, on oppilas kypsempi valikoimaan työpajaopintoja ja osallistumaan mahdollisesti opiston muillekin kursseille. Taiteen perusopetusta ei mielestäni voi supistaa muutamaan vuoteen koska oppiminen ja kasvaminen on pitkälinen prosessi eikä aivan pieniltä voi odottaa kovinkaan käsitteelliseen ajatteluun kykenemistä, mikä kuitenkin kuuluu tavoitteisiin.

Olen esitellyt opetussuunnitelman koululaitoksen johtoryhmälle 20.4.2006. Olen saanut jonkun verran palautetta opiston rehtorilta ja tehnyt niiden mukaisia täsmennyksiä opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelma on menossa hyväksyttäväksi koulutuslautakunnan seuraavaan kokoukseen, joka pidetään 30.5. Jos suunnitelma siellä hyväksytään, on hankkeeni päätavoite toteutunut ja opetus jatkuu uuden opetussuunnitelman mukaisesti elokuussa 2006.

3.2. Muu kehittämistyö

Opetussuunnitelman tekemisen yhteydessä on ollut luontevaa osaltaan edistää myös muita kehitettäviä osa-alueita, koska olen käynyt keskustelua opetussuunnitelman tiimoilta oppilaitoksen toisen kuvataideopettajan kanssa, joutunut pohtimaan opetustiloihin liittyviä kysymyksiä, tekemään lähikuntien opettajien kanssa yhteistyötä. Kehittämistyön tuloksista enemmän seuraavassa luvussa.

4. Valmis opetussuunnitelma ja tavoitteiden toteuttaminen

4.1. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelma pohjautuu oppimiskäsitykseen¹, jonka mukaan oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi taitojen ja tietojen ra-

¹ OPH 2005

kennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Taiteen oppiminen on pitkäjänteinen ja kokonaisvaltainen prosessi. Opiskelu on tavoitteellista, ja erilaisissa tilanteissa työskennellään opettajan ohjauksessa, vuorovaikutuksessa opettajan ja ryhmän kanssa sekä itsenäisesti. Taiteellisessa oppimisprosessissa kokemuksellisuus on tärkeää. Konkreettinen, erilaisten materiaalien kanssa työskentely edistävää käsitteellistä oppilaan ajattelua.

Kokemuksellisen oppimisen mallista on Suomessa kirjoittanut taidekasvattaja Inkeri Sava². Savan ajattelu edustaa ajattelua moniaistisesta, kokonaisvaltaisesta, tunteisiin ja intuitioon liittyvästä oppimisprosessista, joka useasti yhdistyy taiteen tekemiseen. Tätä oppimiskäsitystä Inkeri Sava esittelee Taiteen perusopetuksen käsikirjassa.

Taidekasvatus tukee ihmisen oman aistinvaraisen tajunnan ja tietoisuuden laajentumista ja lisää taitoja käyttää erilaisia ilmaisukeinoja. Henkinen kehitys ja persoonallisuuden laatu ovat aistitoimintojen kehittyneisyydestä riippuvaisia. Kaikessa taiteellisessa toiminnassa – vastaanottamisessa, tulkinnassa, omassa taiteellisessa tuottamisessa – ollaan tekemisissä aisteihin perustuvien kokemusten ja havaintojen kanssa. Esteettisen käsite viittaa aistillisuuteen, estetiikka välittyy aistien kautta. Taidekasvattajan tulisikin ohjata kasvatettaviaan aistimaan herkästi ja kokonaisvaltaisesti: kuuntelemaan, katselemaan, haistamaan, maistamaan, aistimaan omaa kehoaan ja tilaa liikkumalla. Samoin kasvattajan tulisi ohjata lapsi hiljentymään näennäiseen toimeettomuuteen koska se on henkisten toimintojen ilmentymisen edellytys.

On eri asia katsoa kuin nähdä!” Tärkeimpiä asioita ei näe silmillä vaan sydämellä.” (Antoine de Saint-Exupery) Ei riitä että kohtaamme aistittavan

² Sava, 1993

materiaan vaan kokonaisvaltaisen aistimuksen herättämät mielikuvat ja tunteet ovat osaltaan pyöräyttämässä oppimisen sykliä eteenpäin.

materiaa a aistiminen a psyykkis-henkinen edelleen työstäminen
--

Taiteen kokija transformoi materiaalisen psyykkiseen ja edelleen henkiseksi kokemukseksi. Taiteessa aistillisuus merkitsee aina myös tunteiden liittymistä kokemukseen. Tunteet ovatkin yksi tiedon saamisen tie. Tunne-elämysten kautta ihminen liittyy persoonallisia merkityksiä muuten ulko-kohtaisiksi jääviin aisti-, tieto-, käsite-, tai vuorovaikutustietoihin (elämystieto).

Tunteiden lisäksi tarvitaan kokemusten pohdiskelua: Miksi taideobjekti herätti tiettyjä tunteita tai miksi ei herättänyt (ilmaisutieto). Tunne-elämykseen vaikuttaa sekä teoksen ilmaisuvoima että kokijan kyky kokea. Taiteellinen toiminta on aina jossain muodossa sosiaalista ja kulttuurista vaihtoa taiteen tekijän ja vastaanottajan välillä: ryhmässä hyödynnetään kuuntelemalla ja katselemalla toisten teoksia, jakamalla kokemuksia ja erilaisia tulkintoja jne. (vuorovaikutustieto)

Taiteen symbolit ja rakenteelliset ilmiöt, merkitykset ja ilmaisuvoima (esim. rytmi, tila, valo, valöörit, kompositio jne.) ovat voimakkaasti aisti- ja elämispohjaista. Ne ovat mielikuvanmuodostusta ja persoonallisten merkitysjärjestelmien luomista (käsite- ja mielikuvatieto).

Välittömät aistikokemukset ja tunne-elämykset ovat kaiken taiteellisesti tisen kokemisen ja toiminnan lähtökohta. Kokemuksista tietoiseksi tulemisen edellytys on saada aikaa yksilölliseen työstämiseen. Ajan lisäksi tarvitaan myös välineitä. Niin materiaaliset kuin psyykkis-henkiset välineet ovat välttämätön apuvälineistö, joiden käyttöä taidekasvatuksen tulisi kehittää koko ajan.

Materiaalisia välineitä ovat taiteen tekemisen historian, taidemuotojen ja taidetarvikkeiden tuntemus.

Mentaalisia välineitä ovat

- Ø aistia ja eläytyä omiin tunteisiin ja taiteen ilmiöihin
- Ø pohtia ja sanallistaa omia kokemuksia, elämyksiä ja tietoa
- Ø kuunnella, katsella eli vastaan ottaa toisten kokemuksia, ajatuksia, taiteellisia tuotoksia
- Ø käsitteellistää ja ymmärtää taiteen symboli- ja mielikuvakieltä
- Ø muuntaa omia aistikokemuksia, elämyksiä, mielikuvia jne. taiteellisesti esteettisin keinoin taiteelliseksi toiminnaksi ja tuotoksiksi
- Ø antaa omille ja toisten kokemuksille ja taiteellisille suorituksille merkityksiä, suorittaa tulkintoja, muuntaa materiaallinen todellisuussuhde psyykkishenkiseksi esteettisen ja sitä lähellä olevaan eettiseen arvottamiseen

Kasvattajan tulee tukea taiteellista oppimisprosessia esittämällä kysymyksiä ja antamalla lisää tietoa. Tätä kautta uusi tieto saadaan sijoitetuksi laajempaan kontekstiin.

Inkeri Savan käsitys taiteellisesta oppimisprosessista on sovellettavissa opetussuunnitelman perusteissa kuvattuihin taiteen perusopetuksen tavoitteisiin ja toteutustapoihin.

4.2. Kuvataiteen perusopetuksen tavoitteet³

Kuvataiteen yleisen oppimäärän opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä ilmaista itseään kuvallisesti, tulkita kuvaa ja oppia arvioimaan sitä. Tavoitteena on, että oppilas oppii hankkimaan omassa ilmaisussaan

³ OPH, 2005

tarvitsemiaan taitoja ja tietoja ja harjoittelee niiden käyttöä. Opetuksessa on keskeistä oppilaan visuaalisen yleissivistyksen sekä ajatteluvalmiuksien, havaintokyvyn ja luovuuden vahvistaminen.

Kuvataideopetuksessa oppilasta ohjataan ilmaisemaan ajatuksiaan, mielikuviaan ja tunteitaan kuvallisesti sekä sanallistamaan työskentelyään. Opetuksessa tulee käyttää monipuolisesti eri materiaaleja sekä tekniikoita. Työskentelyssä korostuu mielikuvituksen, intuition sekä aistitiedon merkitys. Opetus on ongelmakeskeistä ja vuorovaikutuksellista. Tavoitteena on kehittää oppilaan tutkivaa ja ennakkoluulotonta työskentelytapaa. Opetus muodostuu teemallisista kokonaisuuksista. Oppilasta rohkaistaan työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työtä.

Kuvataiteen opetuksen keskeisiä oppisisältöjä ovat piirustus ja maalaus, kuvanveisto, arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu, muotoilu, grafiikka, keramiikka, tekstiili, valokuva, elokuva ja video, sarjakuva, ympäristö- ja yhteisötaide, performanssi ja kuvallinen media, monitaiteelliset työmuodot sekä taidehistoria. Kaikki nämä on pyritty Harjavallan opetussuunnitelmassa ottamaan huomioon.

4.3. Työtavat

Vapaan sivistystyön oppilaitoksena Harjavallan kansalaisopisto toimii elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Tavoitteena on tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä sekä ihmisen kasvua osaaviksi kansalaisiksi, omien yhteisöjensä ja koko yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.⁴ Nämä kansalaisopiston visiossa ja strategiassa määritellyt tavoitteet ovat mielestäni hyvin sovellettavissa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin, pedagogisiin periaatteisiin ja työtapoihin.

⁴ Havia, 2004

Opetussuunnitelman perusteissa määritellään että opettajalla on keskeinen merkitys sekä oppilaan opiskelutaitojen että opiskeluympäristön kehittämiseksi, että erilaisten oppilaiden edistyminen on mahdollista. Oppilaalla on aktiivinen rooli opiskelussa ja oppimisessa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan aiemmat kokemukset ja hänen elämänsä maailmansa. Oppimisessa lähtökohtana on tutkiva oppiminen ja toiminnallinen lähestymistapa opittaviin asioihin. Työtapojen tulee ohjata oppilasta arvostamaan kaikkien ryhmän jäsenten työskentelyä ja työn tuloksia.⁵ Nämä periaatteet ovat sopusoinnussa taiteellisen, kokemuksellisen oppimiskäsityksen kanssa.

Opetussuunnitelman perusteissa tuodaan esiin myös arvioinnin tärkeys. Arvioinnin tehtävänä on tukea oppilaan edistymistä opinnoissa ja sen tulee olla monipuolista, kannustavaa ja rohkaisevaa sekä ohjaa oppilasta omien tavoitteiden asettamiseen ja itsearviointiin. Oppilaan tulee saada työskentelystään ja suorituksistaan sanallista palautetta suullisesti koko opintojensa ajan. Numeroarviointia ei käytetä.⁶

4.4. Opintokokonaisuudet

Opetussuunnitelman perusteet antavat suunnitelman sisällöstä hyvät ohjeet. Olenkin laatinut uutta opetussuunnitelmaa pitkälti perusteiden pohjalta. Eniten olemme pohtineet tuntimäärän jakamista kymmeneen opintokokonaisuuteen. Aiemmassa opetussuunnitelmassa ei ollut määritelty opetuksen laajuutta tunteina. Nyt valtakunnallinen ohje on, että yleisen oppimäärän laajuus on 500 tuntia. Kuntakohtaisessa suunnitelmassa on määriteltävä kymmenen opintokokonaisuuden laajuudet ja sisällöt. Sen sijaan ikärajoja ei määritellä.

⁵ OPH,2005

⁶ OPH, 2005

Ensimmäiset kuusi opintokokonaisuutta kulkevat *kuvataiteen perusteet* – otsikon alla, seuraavat neljä ovat *työpajaopintoja*. Juuri tätä jakoa ja opintokokonaisuuksien sisältöä on muiden kuntien opettajien kanssa yhdessä pohdittu.

Päädyin jaottelemaan opintokokonaisuudet seuraavalla tavalla:

Jakso	Jakson nimi	Laajuus
Kuvataiteen perusteet		340t
I	VÄRI JA VIIVA	60t
II	PINNASTA MUOTOON	60t
III	TILA JA YMPÄRISTÖ	60t
IV	VIESTI JA LIIKE	30t
V	PROJEKTI	30t
VI	OMAA KUVAA ETSIMÄSSÄ (Periodiopinnot)	100t
<i>Työpajaopinnot</i>		yht. vähintään 160t
VII	valinnainen työpaja 1.	
VIII	valinnainen työpaja 2.	
IX	valinnainen työpaja 3.	
X	valinnainen työpaja 4.	

Jotta tasolta toiselle eteneminen, lapsen kasvu ja ajattelun kehitys ehtisivät tapahtua on taiteen perusopetus monivuotinen opiskelu- ja harrastusmuoto. Harjavallassa päädyimme painottamaan tuntimäärissä kuvataiteen perusteet –jaksoja, koska lapsen on saatava rauhassa tutustua kuvataiteen eri osa-alueisiin ennen kuin hän voi alkaa työskentelemään erikoistyöpajoissa. Työpajojen järjestäminen monelta eri alalta on pienellä paikkakunnalla myös hankalaa, resursseja on vähän. Ajatuksena on että työpajoja voi opiskella hyvin joustavasti opiston muuta opinto-ohjelmaa hyödyntäen ja jopa suorittaen työpajoja toisissa oppilaitoksissa. Omankin opiston tulee kuitenkin tarjota vaihtoehtoja.

Kuvataiteen perusteet –jaksoissa tarkoitus on ensin lähteä liikkeelle perinteisillä ja perustavilla kuvantekotavoilla, piirustuksella ja maalauksella. Kakkosjaksossa mukaan tulee enemmän kolmiulotteista ilmaisua. Kolmannessa jaksossa laajennetaan ulottuvuutta vielä enemmän ympäristön havainnoinnin ja suunnittelun puolelle, tutustumalla mm. arkkitehtuuriin ja ympäristötaiteeseen. Kolme ensimmäistä jaksoa ovat tuntimäärältään sellaisia, että niiden läpivieminen kestää yhden lukuvuoden, kun opetusta annetaan kaksi oppituntia vuodessa. Jaksot neljä ja viisi ovat yhden lukukauden pituisia, 30 oppituntia. Viesti ja liike –opintokokonaisuudessa huomiota kiinnitetään mediaviestintään sekä taiteen uudempiin medioihin, mahdollisuuksien mukaan tutustutaan sarjakuvaan, videoon jne. Projektio-pintokokonaisuus puolestaan on jätetty sisällöltään hyvin avoimeksi. Tavoitteena on paneutua johonkin, esimerkiksi kunnassa ajankohtaiseen aiheeseen, pitkäjänteisesti. Projekti voi tähdätä esimerkiksi julkiseen yhteis-teokseen, elokuvan toteutukseen tms. Kuudes opintokokonaisuus toteutetaan niin sanottuina periodiopintoina. Tässä, viimeisessä perusopintokokonaisuudessa, käydään jaksoittain kuvataiteen perusosa-alueita kertauksena ja pohjana työpajaopintojen valinnaisuudelle. Sisältöjä ovat piirustus ja maalaus, grafiikka, kuvanveisto (ja keramiikka), sekä valokuvaus.

Työpajoja pyritään tarjoamaan piirustuksen ja maalauksen, grafiikan, kuvanveiston, valokuvan tai jonkin muun kuvataiteen median aloilta. Jotta työpajatarjonta olisi laaja, pyritään yhteistyöhön myös naapurikuntien kanssa. Työpajat voivat olla kesäkursseja ja -leirejä tai viikonloppu- / intensiivikursseja.

Laatimani opetussuunnitelma on kokonaisuudessaan tämän kehittämishankeraportin liitteenä. Tämän opetussuunnitelman mukaisesti kuvataiteen perusopinnot on mahdollista suorittaa seitsemässä vuodessa. Opin-

tojen päätyttyä opinnoista annetaan todistus. Pyydettyä todistuksen voi saada myös kesken opintojen.

Olen esitellyt opetussuunnitelman koululaitoksen johtoryhmälle 20.4.2006. Olen saanut jonkun verran palautetta opiston rehtorilta ja tehnyt niiden mukaisia täsmennyksiä opetussuunnitelmaan. Opetussuunnitelma on menossa hyväksyttäväksi koulutuslautakunnan seuraavaan kokoukseen, joka pidetään 30.5. Jos suunnitelma siellä hyväksytään, on hankkeeni päätavoite toteutunut ja opetus jatkuu uuden opetussuunnitelman mukaisesti elokuussa 2006.

4.5. Tiedotus

Toinen kehittämishankkeeni tavoitteista liittyi taiteen perusopetuksen tutuksi tuomiseen niin päättäjille kuin kuntalaisillekin. Olen koettanut tuoda taiteen perusopetusta tutuksi kirjoittamalla kaupungin tiedotuslehteen (Infolaari 1/2006) jutun ryhmästämmme, sekä tiedottamalla taiteen perusopetukseen liittyvistä tapahtumista tiedotusvälineille, lähinnä paikallislehteen. Myös opiston kevätnäyttelyssä taiteen perusopetus oli hyvin esillä. Sekä Pirkkalan että keskustan ryhmillä oli töitä esillä niin kaupungin kirjastossa kuin kouluillakin.

Esittelemällä uutta opetussuunnitelmaa ja sen taustoja, olen tullut tuoneeksi asiaa tutummaksi myös kunnan päättäjille.

Olen myös esittänyt että taiteen perusopetus esiteltäisiin oman otsikkonsa alla niin kansalasiopiston syksyisin julkaistavassa opetusohjelmassa kuin opiston nettisivuillakin.

Uskon vahvasti että sana antoisasta opetuksesta kiirii kyllä lasten ja vanhempien keskuudessa kunhan opetus saadaan kunnolla käyntiin. Tule-

vassa tiedotuksessa kannattaakin panostaa nimenomaan näkyvyyteen kouluilla.

4.6. Opetustilat

Harjavallan kansalaisopiston muutettua keväällä 2005 pois entisistä tiloistaan jäivät opistolaiset ilman omaa varsinaista kuvataiteen opetuksen tilaa. Muutossa kuvataideluokan varusteet siirrettiin Myllytien koululle luokkatiloihin, joista aiemmin oli siirretty muuta opetusta pois. Nämä luokkatilat toimivat tällä hetkellä lähinnä varastona, koska akuuttia tarvetta tilalle ei juuri muuton yhteydessä ollut ja Myllytien koulun remonttitarvetta selvitettiin tuolloin. Huhu oli että koko talo on aivan homeessa. Posliininmaalaukselle ja taiteen perusopetukselle löytyi tilaa sosiaali- ja terveystilan oppilaitokselta. Yhtenä kehittämishankkeeni tavoitteena on kuitenkin pitää tilakysymystä keskustelussa mukana ja etsiä asiaan ratkaisua. Myllytien koululla tyhjän panttina varastossa lojuvat tarvikkeet olisivat tärkeitä nykyisillekin ryhmille. Syksyllä alkaa uusia ryhmiä ja mielestäni opiston opetus olisi hyvä keskittää paikkaan, jossa opiston oppilaiden tarvikkeet ja materiaalit myös keskitetysti varastoitaisiin. Mielekäs järjestely olisi varmasti käyttää perusopetuksen ja lukion kanssa yhteisiä opetustiloja. Näin samat tilat olisivat käytössä aamusta iltaan ja yhteistilat ja yhteistyö mahdollistaisivat laajan hyvän varustetason. Olen esittänyt näkemykseni opiston kuvataiteen ja kädentaitojen opetuksen tiloista Myllytien koulun remonttisuunnitelmaa tekeväälle työryhmälle. Koulutuslautakunnan hyväksyttyä tilatyöryhmän esityksen, arkkitehti tulee laatimaan suunnitelman vielä tämän vuoden puolella. Varsinaiseen remontiin ryhdyttäneen seuraavana vuonna. Remontin alkamisen ajankohdasta ja ensi syksyn kuvataideryhmien määrästä riippuen, voisi remontiin asti hyödyntää nykyisiä varastona olevia luokkia, jotka tämän hetkisen tietämyksen mukaan ovat melko käyttökelpoisia.

4.7. Opettajien yhteistyö

Oppilaitoksen kahden kuvataiteen tuntiopettajan yhteistyö on lisääntynyt tämän kehittämishankkeen myötä. Aiemmin emme oikeastaan edes tunneneet toisiamme. Opetussuunnitelman laatimisessa olen saanut toiselta opettajalta apua ja tukea ja kommentteja. Yhteiseksi tavoitteeksemme olemme asettaneet että jatkossa joka lukuvuoden alussa tulee pitää tapaaminen jossa päätetään lukuvuoden teema sekä muuten hahmotellaan yhteisiä linjoja opetukseen. Uusi opetussuunnitelma tarjoaa nyt hyvän yhteisen työväliseen opetukseemme. Myös yhteisistä materiaalihankinnoista olemme keskustelleet. Molemmilla osapuolilla on halua yhteistyön lisäämiseen.

4.8. Opetuksen tarjonta

Uusi opetussuunnitelma ei rajaa oppilaiden ikää. Käytännössä, jotta opetus voisi edetä oppilaiden taitojen mukaisesti, lapsiryhmien on muodostuttava keskenään melko samanikäisistä lapsista. Tästä syystä tulisi aloittaa uusia ryhmiä säännöllisesti niin, ettei ikäryhmiä putoa väliin, vaan kaikilla kuntalaisilla olisi mahdollisuus tähän taideharrastukseen. Uutta opetussuunnitelmaa tehdessä pohdittiin myös vaihtoehtoa, jossa opetusta alettaisiin tarjoamaan esikouluiästä lähtien. Tämä vaihtoehto kuitenkin hyllytettiin, ainakin toistaiseksi. Yhdessä muiden lähiseudun opistojen kanssa linjattiin että opetus on tarkoitettu lähinnä kouluikäisille. Tämän suuntaisia ohjeita on tullut myös koulutuksista, joita asian tiimoilta on järjestetty. Ennen kouluikää tapahtuva taiteen perusopetus on niin kutsuttua valmentavaa opetusta, joka ei kuulu 500 tunnin sisälle, vaan sitä varten on omat tuntimääränsä. Tämä aiheuttaisi lisäkustannuksia ja tavoitteena on nyt saada edes tämä varsinainen kuvataiteen perusopetus toimimaan. Olen esittänyt koulutuslautakunnalle ja kansalaisopiston johdolle että uusia ryhmiä aloitettaisiin vuosittain, mahdollisesti niin, että joka toinen vuosi alkava ryhmä olisi Pirkkalan koululla, joka toinen vuosi keskustassa. Näin kaikissa ryhmissä olisi korkeintaan vuoden ikäeroja. Työpajaopintovai-

heessa lapset voivat kaikki opiskella keskustan koululla. Osa opiskelijoista on luultavasti tähän mennessä jäänyt ryhmistä pois ja resurssien säästämiseksi ryhmiä on mahdollista yhdistää. Lapset ovat työapajaiässä myöskin jo sen verran isoja, että voivat varmasti kulkea keskustaan asti harrastamaan.

4.9. Lisäksi huomioitava

Uuden opetussuunnitelman käyttöön ottaminen edellyttää toimintatapojen kehittämistä myös oppilaitoksen kansliassa. Koska on kysymys monivuotisesta, suoritettavasta tutkinnosta on oppilasrekisterin pitämistä mietittävä tarkkaan. Oppilaiden opinnoista on pidettävä kirjaa, jotta todistusten ja välitodistusten tekeminen olisi mahdollista. Samoin on luotava todistus pohja. Nämä seikat olen esittänyt oppilaitoksen kanslistille ja rehtorille.

Tiedotuksesta koteihin on huolehdittava. Olenkin suunnitellut pienimuotoista koteihin jaettavaa opinto-opasta taiteen perusopetukseen osallistuville. Opinto-oppaan luonnos löytyy tämän raportin liitteistä.

Vanhat oppilaat siirtyvät uuden opetussuunnitelman piiriin ja tämäkin on huomioitava opintojen etenemisen seuraamisessa.

5. Lopuksi

Kehittämistyö Harjavallan taiteen perusopetuksessa on tullut todella tarpeeseen. Uuden opetussuunnitelman laatiminen on kuitenkin vasta alkua. Tulevat lukuvuodet näyttävät miten hankkeen tavoitteet toteutuvat pidemmällä aikavälillä. Pienellä paikkakunnalla on mietittävä miten laadukasta opetusta pystytään tarjoamaan. Tähän yhden mahdollisuuden tarjoaa yhteistyö lähikuntien kanssa. Kuntien välinen yhteistyö on kuluneen vuoden aikana ollut Harjavallan kansalaisopistossa muutenkin kovasti tapetilla sil-

lä on kaavailtu että opisto liitettäisiin hallinnollisesti esim. Porin työväenopistoon. Toinen vaihtoehto olisi yhdistyminen Kokemäen tai / ja Huittisten kansalaisopiston kanssa. Opetussuunnitelmaa laatiessani olen koettanut luoda joustavat, Harjavallassa toteutettavissa olevat puitteet opetukselle.

Laki, asetus ja opetussuunnitelman perusteet velvoittavat koulutuksen järjestäjää eikä näistä määräyksistä voida poiketa. Siksi aiemman kaltainen, hyvin järjestymätön ja suunnitelmaton opetuksen toteutus, ei voi enää jatkua. Toivon todella, että hankkeeni on vienyt asiaa eteenpäin ja myös jatkossa Harjavallassa tarjotaan kuvataiteen perusopetusta, laadukasta taiteen perusopetusta. Tämä edellyttää päättävien tahojen ja opetushenkilöstön sitoutumista ja kiinnostusta asiaan. Opetussuunnitelmaa laatiessani olen ottanut huomioon taiteen perusopetuksen tavoitteet sekä oppimiskäsityksen ja uskon että laatimaani opetussuunnitelmaa noudatettaessa tavoitteet toteutuvat. Päättäjien tahdon ja opetuksen toteutuksen lisäksi tavoitteiden toteutuminen vaatii opetushenkilöstöltä jatkuvaa panostusta ja innostusta lasten kanssa työskentelyyn. Itse koen oppineeni kuluneena vuonna, niin taiteen perusopettajan pedagogisia opintoja Lahden ammattikorkeakoulussa suorittaessani, JAMK:n opetusharjoittelua suunnitellakseni ja toteuttaessani sekä tätä hanketta tehdessäni, paljon taiteen perusopetuksesta ja sen tehtävistä sekä koen löytäneeni intoa ja teoretietoa käytännön työtäni varten, ammatti-identiteettini on vahvistunut. Tämä kehittämishanke on ollut sekä uuden opetussuunnitelman tekemistä että oman henkilökohtaisen opettajuuteni kehittämistä.

Lähteet

Harjavallan kaupunginvaltuuston pöytäkirja 14.9.1992 / pykälä 68

Harjavallan koululautakunnan pöytäkirja 14.6.1994 / pykälä 50

Havia, Virpi: Harjavallan kansalaisopiston visio ja strategia, 2004 (kehittämishanke, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, HAMK)

Sava, Inkeri: Taiteellinen oppimisprosessi, artikkeli Taiteen perusopetuksen käsikirjasta, Porna ja Väyrynen (toim.), Kuntaliitto 1993

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet, Opetushallitus, 2005

Lähteet internetissä:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980633>

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980813>

http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/taideyl_ops.pdf

Liitteet

Harjavallan kaupungin taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma, kuvataide, 2006

Taiteen perusopetuksen Opinto-opas, Harjavallan kansalaisopisto

Taiteen perusopetuksen kuvataiteen suuntautumisvaihtoehdon yleisen oppimäärän opetussuunnitelma Harjavallan kaupungissa

Sisällys

1. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtävä, arvot ja yleiset tavoitteet.....	s.2
2. Visuaalisten taiteiden taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tavoitteet	
2.1. Suuntautumisvaihtoehtojen yhteiset tavoitteet.....	s.2
2.2. Kuvataiteen suuntautumisvaihtoehdon tavoitteet ja keskeiset oppisisällöt.....	s.4
3. Opetuksen toteuttaminen	
3.1. Oppilaitoksen toiminta-ajatus.....	s.4
3.2. Hallinto.....	s.5
3.3. Oppimiskäsitys.....	s.5
3.4. Opiskeluympäristö ja työtavat.....	s.5
3.4.1. Opetustilat.....	s.5
3.4.2. Opintoretket ja –käynnit.....	s.5
3.4.3. Näyttelyt.....	s.6
3.4.4. Yhteistyö.....	s.6
4. Opetuksen rakenne	
4.1. Laskennallinen laajuus ja rakenne.....	s.6
4.2. Opetuksen tarjonta ja annettavan opetuksen määrä.....	s.7
5. Kuvataiteen opintokokonaisuuksien sisällöt ja tavoitteet	
5.1. Kuvataiteen perusteet, opintokokonaisuudet 1-6.....	s.7
5.2. Kuvataiteen perusteet 1: VÄRI JA VIIVA, 60t.....	s.8
5.3. Kuvataiteen perusteet 2: PINNASTA MUOTOON, 60t.....	s.8
5.4. Kuvataiteen perusteet 3: TILA JA YMPÄRISTÖ, 60t.....	s.8
5.5. Kuvataiteen perusteet 4: VIESTI JA LIIKE, 30t.....	s.8
5.6. Kuvataiteen perusteet 5: PROJEKTI, 30t.....	s.9
5.7. Kuvataiteen perusteet 6: PERIODIOPINNOT, 100t.....	s.9
5.8. Työpajaopinnot.....	s.9
5.9. Työpajojen sisällöt ja valinnaisuus.....	s.10
6. Opetuksen järjestelyt	
6.1. Oppilaaksi ottaminen ja ryhmien koko.....	s.10
6.2. Opintojen korvaavuus.....	s.11
6.3. Henkilökohtainen opintosuunnitelma.....	s.11
6.4. Opintojen kesto.....	s.11
6.5. Oppilasarviointi.....	s.11
6.6. Todistus.....	s.11
6.7. Opetuksen aloittaminen ja käytännön järjestelyt.....	s.12

1. TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISEN OPPIMÄÄRÄN TEHTÄVÄ, ARVOT JA YLEISET TAVOITTEET

Taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista ja tasolta toiselle etenevää opetusta. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tehtävänä on luoda perustaa emotionaaliselle, esteettiselle ja eettiselle kasvulle sekä antaa edellytyksiä elinikäiseen taiteiden harrastamiseen. Opetuksen tehtävänä on myös kehittää ja säilyttää kansallista kulttuuria sekä tukea oppilaan kykyä arvostaa eri kulttuureita ja toimia monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Taiteen opiskelun tarkoituksena on avata oppilaille uusia mahdollisuuksia ymmärtää taidetta ja kulttuuria sekä niiden sisältämiä merkityksiä. Tehtävänä on myös kehittää oppilaiden ajattelemisen taitoja ja luovuutta elämän eri alueilla. Yleisen oppimäärän tehtävänä on kehittää sellaisia taitoja ja tietoja, joita oppilas tarvitsee elämän eri aloilla ja jotka antavat hänelle valmiuksia hakeutua myöhempisiin opintoihin.

Opetus perustuu ihmiskäsitykseen, jossa ihminen on ainutkertainen ja toimii vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa sekä vaikuttaa aktiivisesti elämäänsä. Keskeistä on oppilaan luovan ajattelun ja toiminnan tukeminen. Taidekasvatuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan aisti- ja tunneherkkyyttä ja tukea opiskelu- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Tavoitteena on myös kehittää eri kulttuurien ymmärtämistä ja tulkitsemistä. Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tukea oppilaan minän kasvua ja kehittymistä sekä hänen kykyään jäsentää ympäröivää todellisuutta. Oppilas rakentaa maailmankuvaansa ilmaisemalla ja tutkimalla taiteen keinoin kokemuksiaan ja itselleen merkityksellisiä elämän sisältöjä. Opiskelussa on keskeistä taiteen tekeminen ja sen kokemisen ilo sekä halu, taito, uteliaisuus ja uskallus tulkita taidetta persoonallisesti. Opetuksessa tulee ottaa huomioon oppilaiden yksilölliset erot ja tukea oppilaan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan. Tavoitteena on myös ohjata oppilasta keskittyneeseen, määrätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn sekä rakentamaan toimintaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetuksessa korostuu taiteidenvälisyys. Tavoitteena on kehittää yhteistyötä taidekasvatusta antavien oppilaitosten ja muiden tahojen kanssa.

2. VISUAALISTEN TAITEIDEN TAITEEN PERUSOPETUKSEN YLEISEN OPPIMÄÄRÄN TAVOITTEET

2.1. Suuntautumisvaihtoehtojen yhteiset tavoitteet

Visuaalisten taiteiden yleisen oppimäärän suuntautumisvaihtoehdot ovat arkkitehtuuri, audiovisuaalinen taide, kuvataide ja käsityö. Harjavallassa opetusta annetaan kuvataiteen suuntautumisvaihtoehdossa, (jatkossa

mahdollisesti muillakin aloilla, joille tehtäneen oma opetussuunnitelma jos tällainen tarve syntyy).

Visuaalisten taiteiden taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan taitoja toimia tietoon ja vuorovaikutukseen pohjautuvassa yhteiskunnassa. Tavoitteena on kehittää visuaalisen ajattelun taitoja niin, että oppilaalle syntyy käsitys visuaalisen ilmaisun laaja-alaisuudesta ja kerroksellisuudesta. Oman taiteellisen työskentelyn avulla oppilas voi määrittää suhdettaan luontoon ja kulttuuriin sekä ymmärtää, analysoida ja tulkita yhteiskunnassa ilmeneviä visuaalisia merkityksiä. Tavoitteena on, että oppilas opintojen myötä oppii ymmärtämään taiteen merkityksen omassa elämässään.

Visuaaliset valmiudet

Oppilas oppii

- ajattelunvalmiuksia – maailman jäsentämistä näkemänsä ja kokemansa avulla
- oman työskentelynsä jäsentämistä ja pohdintaa
- käyttämään omassa ilmaisussaan ajatuksiaan, mielikuviaan, tunteitaan, tietojaan ja taitojaan
- visuaalisten taiteiden käsitteitä ja sanastoa ja osaa käyttää niitä.
-

Ilmaisu

Oppilas oppii

- ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan visuaalisesti
- ilmaisussa tarvitsemiaan taitoja ja tietoja
- käyttämään keskeisiä välineitä, työtapoja ja materiaaleja sekä soveltamaan niitä työskentelyssään
- soveltamaan taitojaan ja tietojaan oman työn suunnittelussa ja toteuttamisessa
- hakemaan vaikutteita työskentelynsä luonnosta, rakennetusta ympäristöstä, historiallisista kohteista, museoista ja näyttelyistä, muilta taiteenaloilta, tietokirjallisuudesta ja mediasta sekä visuaalisten ja muiden alojen ammattilaisilta.
- välinehuollon perusteita, materiaalien tarkoituksenmukaista, turvallista ja kestävästä kehityksen mukaista käyttöä.

Kulttuurisuhteen kehittyminen

Oppilas oppii

- hankkimaan tietoa oman kulttuurinsa ja muiden kulttuurien elämäntavasta, visuaalisista taiteista, niiden historiasta, nykyisyydestä ja kulttuuriperinnöstä sekä vertailemaan niitä keskenään
- arvostamaan ja arvottamaan omaa kulttuuriaan ja itselleen vieraita kulttuureita
- tuntemaan vastuuta luonnosta ja elinympäristöstä.

Sosiaaliset ja vuorovaikutukselliset taidot

Oppilas oppii

- oma-aloitteisuutta
- keskittymiskykyä, herkkyyttä, eläytymiskykyä ja itseluottamusta
- ottamaan vastuuta omasta ja ryhmän työskentelystä

- työskentelemään vuorovaikutuksessa ryhmän ja ympäröivän yhteisön kanssa
- käyttämään kulttuuripalveluja.

Arviointikyvyn kehittyminen

Oppilas oppii

- arvostamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan sekä omaa että muiden työskentelyprosessia, oppimista ja tuloksia
- arvioimaan visuaalisten taiteiden teoksia, tuotteita, rakennettua ja luonnonympäristöä sekä mediaympäristöä.

2.2. Kuvataiteen suuntautumisvaihtoehdon tavoitteet ja keskeiset oppisisällöt

Kuvataiteen yleisen oppimäärän opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan kykyä ilmaista itseään kuvallisesti, tulkita kuvaa ja arvioida sitä kriittisesti. Tavoitteena on, että oppilas oppii hankkimaan omassa ilmaisussaan tarvitsemiaan taitoja ja tietoja ja harjoittelee niiden käyttöä. Opetuksessa on keskeistä oppilaan visuaalisen yleissivistyksen sekä ajatteluvälineiden, havaintokyvyn ja luovuuden vahvistaminen.

Kuvataideopetuksessa oppilasta ohjataan ilmaisemaan ajatuksiaan, mielikuviaan ja tunteitaan kuvallisesti sekä sanallistamaan työskentelyään ja käyttämään monipuolisesti eri materiaaleja sekä tekniikoita. Työskentelyssä korostuu mielikuvituksen, intuition sekä aistitiedon merkitys. Opetus on ongelmakeskeistä ja vuorovaikutuksellista. Tavoitteena on kehittää oppilaan tutkivaa ja ennakkoluulotonta työskentelytapaa. Opetuksessa käsitellään teemallisia kokonaisuuksia. Oppilasta rohkaistetaan työskentelemään sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa ja arvioimaan ja arvostamaan omaa ja muiden työtä.

Kuvataiteen opetuksen keskeisiä oppisisältöjä ovat piirustus ja maalaus, kuvanveisto, arkkitehtuuri ja ympäristösuunnittelu, muotoilu, grafiikka, keramiikka, tekstiili, valokuva, elokuva ja video, sarjakuva, ympäristö- ja yhteisötaide, performanssi ja kuvallinen media, monitaiteelliset työmuodot sekä taidehistoria.

3. OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1. Oppilaitoksen toiminta-ajatus¹

Vapaan sivistystyön oppilaitoksena Harjavallan kansalaisopisto toimii elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta. Tavoitteena on tukea yksilöiden persoonallisuuden monipuolista kehittymistä sekä ihmisen kasvua osaaviksi kansalaisiksi, omien yhteisöjensä ja koko yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

¹ lähde: Virpi Havia, Harjavallan kansalaisopiston visio ja strategia, 2004

Oppilaitoksen toiminnan painopistealueita ovat opiskelijälähtöisyys, tuloksellisuus, henkilöstön kehittäminen ja monipuolinen verkostoituminen.

3.2. Hallinto

Harjavallassa taiteen perusopetuksesta vastaa kansalaisopisto. Kansalaisopisto on osa Harjavallan koulutointa. Kansalaisopistotyö on koulutuslautakunnan alaista toimintaa. Lautakunnan kokouksissa esittelijänä toimii sivistystoimenjohtaja. Kansalaisopistoa koskettelevat asiat käsitellään koululaitoksen johtoryhmässä. Tämä elin kokoontuu kerran kuukaudessa. Kansalaisopistolla on toiminnasta vastaava rehtori. Jo muutaman vuoden ajan opiston rehtorin tehtäviä on hoidettu joidenkin muiden työtehtävien ohessa.

3.3. Oppimiskäsitys

Opetussuunnitelma pohjautuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan oppiminen ymmärretään yksilölliseksi ja yhteisölliseksi taitojen ja tietojen rakennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Taiteen oppiminen on pitkäjänteinen ja kokonaisvaltainen prosessi. Opiskelu on tavoitteellista, ja erilaisissa tilanteissa työskennellään opettajan ohjauksessa, vuorovaikutuksessa opettajan ja ryhmän kanssa sekä itsenäisesti.

3.4. Opiskeluympäristö ja työtavat

Opettajalla on keskeinen merkitys sekä oppilaan opiskelutaitojen että opiskeluympäristön kehittämisessä sellaiseksi, että erilaisten oppilaiden edistyminen on mahdollista.

Oppilaalla on aktiivinen rooli opiskelussa ja oppimisessa. Opetuksessa otetaan huomioon oppilaan aiemmat kokemukset ja hänen elämänsä maailmansa. Oppimisessa lähtökohtana on tutkiva oppiminen ja toiminnallinen lähestymistapa opittaviin asioihin. Työtapojen tulee ohjata oppilasta arvostamaan kaikkien ryhmän jäsenten työskentelyä ja työn tuloksia.

3.4.1. Opetustilat

Opetuksen järjestäjän on huolehdittava että opetustilat ovat asian mukaiset. Tilojen tulee olla tarpeeksi suuret ja tilan tulisi olla myös kätevästi muunneltavissa. Asianmukaisessa kuvataiteen luokkatilassa on vähintään yksi vesipiste sekä tilaa töiden ja tarvikkeiden säilytykselle. Tilajärjestelyissä on otettava huomioon myös oppilaiden turvallisuus.

3.4.2. Opintoretket ja –käynnit

Opintoretket ja –käynnit taidemuseoihin, gallerioihin, taiteilijoiden työhuoneille ym. kulttuurialan kohteisiin ovat keskeinen osa taiteen perusopetusta. Kerran opintojen aikana olisi hyvä käydä valtakunnallisestikin merkittävässä taidenäyttelyssä. Samoin paikallishistoria ja satakuntalaiset historialliset nähtävyydet ovat suositeltavia opintoretkekohteita. Tavoitteena on tehdä vähintään kolme

opintoretkeä opintojen aikana. Opintoretket toteutetaan mahdollisimman pienin kustannuksin, joista oppilaat vastaavat pääosin itse.

3.4.3. Näyttelyt

Taiteen perusopetuksen oppilaiden töistä pyritään järjestämään näyttely vuosittain. Näyttely voidaan järjestää yhdessä kansalaisopiston muiden opintopiirien kanssa. Tavoitteena on, että lapset ja nuoret, sekä heidän kulttuurinsa näkyisivät harjavaltalaisessa kaupunkikuvassa. Esimerkiksi projekti-opintokokonaisuus mahdollistaa ympäristötaide- yms. julkiset teokset.

3.4.4. Yhteistyö

Yhteistyö lähiseudun museoiden yms. kulttuurilaitosten kanssa on tavoiteltavaa. Samoin yhteistyö paikallisten taitelijoiden kanssa on toivottavaa.

Opisto voi järjestää yhteisiä kursseja muiden oppilaitosten kanssa.

Kuvataiteen perusopetus toimii myös yhteistyössä kotien kanssa. Opinnoista tiedotetaan koteihin opinto-oppaalla ja tarvittaessa kirjeitse. Myös vanhempainiltoja voidaan järjestää sekä vanhempia voidaan kutsua joskus mukaan taiteelliseen työskentelyyn.

4. OPETUKSEN RAKENNE

4.1. Laskennallinen laajuus ja rakenne

Yleisen oppimäärän kuvataiteen perusopinnot muodostuvat tasolta toiselle etenevistä opintokokonaisuuksista. Perus- ja työpajaopinnot muodostavat yhteensä kymmenen osiota (6 + 4). Oppilaan on osoitettava todistuksen antajalle kaikki päättötodistuksen saamiseen oikeuttavat opinnot suoritetuiksi.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on yhteensä vähintään 500 tuntia, joista työpajojen osuus on 160 t. Opintojen laajuuden laskennallisena perustana on käytetty 45 minuutin pituista oppituntia. Koulutuksen järjestäjän tulee turvata opintonsa aloittaneille oppilaille mahdollisuus koko yleisen oppimäärän suorittamiseen. Annettavan opetuksen määrän tulee mahdollistaa opetussuunnitelmassa määriteltujen tavoitteiden ja sisältöjen saavuttaminen.

Tavoitteet ja sisällöt rakennetaan niin, että ne opintokokonaisuudesta toiseen edetessä monipuolistuvat ja syvenevät. Tästä syystä on suositeltavaa että opintokokonaisuudet 1-6 suoritetaan esitetystä järjestyksessä. Opetus on teemallista ja siinä otetaan huomioon oppilaan ikä ja kehitysvaihe sekä pyritään joustavasti ja ryhmäkohtaisesti huomioimaan aiemmin hankitut tiedot ja taidot.

Opintokokonaisuudet

Jakso	Jakson nimi	Laajuus
Kuvataiteen perusteet		340t
I	VÄRI JA VIIVA	60t
II	PINNASTA MUOTOON	60t
III	TILA JA YMPÄRISTÖ	60t
IV	VIESTI JA LIIKE	30t
V	PROJEKTI	30t
VI	OMAA KUVAA ETSIMÄSSÄ (Periodiopinnot)	100t
Työpajaopinnot		yht. vähintään 160t
VII	valinnainen työpaja 1.	
VIII	valinnainen työpaja 2.	
IX	valinnainen työpaja 3.	
X	valinnainen työpaja 4.	

4.2. Opetuksen tarjonta ja annettavan opetuksen määrä

Mahdollisuus taiteen perusopetukseen osallistumiseen tulee olla kaikilla kunnan lapsilla ja nuorilla. Uusia ryhmiä pyritään aloittamaan joka vuosi.

Jaksojen 1-5 aikana opetusta annetaan vähintään 60 oppituntia vuodessa, 2t/vko, kuudennessa jaksossa opiskellaan 3t/vko. Perusteiden opiskeluun kuluu siis arviolta 5vuotta. Työpajaopintoihin kuluva aika riippuu valituista kursseista. Opintokertojen tulisi työpajaopinnoissa olla pidempiä kuin perusopinnoissa.

Oppilaitos sitoutuu mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan työpajoiksi soveltuvia opintoja monipuolisesti ja säännöllisesti joka lukukausi.

5. KUVATAITEEN OPINTOKONAISUUKSIEN SISÄLLÖT JA TAVOITTEET

5.1. Kuvataiteen perusteet, opintokokonaisuudet 1-6

Oppilas harjoittelee kuvan visuaalisten peruselementtien käyttämistä sekä tutustuu eri materiaaleihin ja eri tekniikoiden ilmaisullisiin mahdollisuuksiin. Oppilas harjoittelee materiaalien ja työskentelyvälineiden käyttämistä tarkoituksenmukaisesti, turvallisesti ja kestävästä kehityksen mukaisesti. Opinnoissa tarkastellaan kuvataiteen ja arjen kuvia sekä kehitetään oppilaan kulttuurin, nykytaiteen ja taidehistorian tuntemusta. Oppilas tutustuu esineympäristöön, muotoilun perusteisiin, rakennettuun ja luonnon ympäristöön.

Kuvallinen työskentely pohjautuu oppilaan havaintoihin, mielikuviin ja mielikuvitukseen. Oppilas opettelee tulkitsemaan ja arvioimaan sanallisesti omaa ja muiden työskentelyä ja töitä.

Kulttuuriperinnön ja taidehistorian näkökulma on mukana kaikissa opintojaksoissa opintokäytien, kuvallisten tehtävien sekä kuvien ja ympäristön tarkastelun ja niistä keskustelemisen kautta.

Opintokokonaisuuksien tässä määritellyt sisällöt koskevat lähinnä opetuksen teknistä puolta, opittavia menetelmiä ja käytännön työskentelytapoja. Lukuvuosittain valitaan lisäksi kaikille ryhmille yhteinen teema, jonka pohjalta ryhmissä työskennellään. Teeman kullekin lukuvuodelle päättävät taiteen perusopetusta antavat opettajat.

5.2. Kuvataiteen perusteet 1: VÄRI JA VIIVA, 60 t

Väri ja viiva opintokokonaisuus lähtee liikkeelle kuvallisen ilmaisun perusteista. Keskeisinä ilmaisukeinoina tässä opintokokonaisuudessa ovat piirustus ja maalaus: väreillä ja viivalla ilmaiseminen ja kertominen. Materiaaleista tutustutaan ainakin hiileen, erilaisiin kyniin ja liituihin, akvarelliin ja peiteväreihin. Myös muita kuvallisen ilmaisun välineitä, kuten yksinkertaisia painomenetelmiä ja muovailua voidaan kokeilla.

5.3. Kuvataiteen perusteet 2: PINNASTA MUOTOON, 60 t

Pinnasta muotoon -opintokokonaisuudessa mukaan tulee voimakkaammin kolmiulotteinen ilmaisu, reliefit, muovailu, muotoilu ja rakentelu. Kolmiulotteiseen työskentelyyn lähdetään luonnostelun kautta: aiemmin opittu piirtäminen ja maalaaminen kulkevat kolmiulotteisuuden rinnalla. Tässä kokonaisuudessa yhtenä tavoitteena on laajentaa ajatusta kuvataiteen materiaaleista ja saada tuntumaa uusiin tekemisen tapoihin. Keramiikka on yksi tämän opintokokonaisuuden keskeisiä oppisisältöjä. Myös tekstiilitaiteen ilmaisukeinoja, esim. huovutusta, voidaan liittää kolmiulotteiseen ilmaisuun.

5.4. Kuvataiteen perusteet 3: TILA JA YMPÄRISTÖ, 60 t

Tila ja ympäristö -opintokokonaisuudessa tarkastellaan mm. luonnon ja rakennetun ympäristön eroja, tarkastellaan erilaisia tiloja oman työskentelyn kautta. Harjoitellaan tilan kuvaamista. Tutustutaan tila- tai ympäristötaiteeseen sekä arkkitehtuuriin. Käytetään esim. luonnonmateriaaleja ja kierrätysmateriaaleja.

5.5. Kuvataiteen perusteet 4: VIESTI JA LIIKE, 30 t

Viesti ja liike opintokokonaisuudessa kiinnitetään erityistä huomiota kuvalliseen mediaan. Keskeisiä oppisisältöjä tässä kokonaisuudessa ovat mm. sarjakuva, valokuvaus, animaatio (pläräyskirja yms tai varsinainen

animaatio) ja video / elokuva. Tarkastellaan ympäristön kuvamaailmaa ja sen viestejä.

5.6. Kuvataiteen perusteet 5: PROJEKTI, 30 t

Tämä opintokokonaisuus haastaa ajankohtaisten teemojen työstämiseen ja eri tahojen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Projektin tavoitteena on harjoittaa ryhmänä pitkäjänteistä, tavoitteellista työskentelyä koko lukukauden ajan. Projekti voidaan toteuttaa esimerkiksi elokuvana, ympäristötaiteena, näytelmän lavasteiden toteutuksena, teemallisena näyttelyprojektina jne. Yhtenä projektin tavoitteena on tuoda lapsia ja nuoria sekä heidän ajatuksiaan esille kunnassa. Projekti –opintokokonaisuus voidaan suorittaa sopivassa vaiheessa opintoja, ei välttämättä järjestyksessä viidentenä. Projekti voidaan jopa yhdistää muihin opintokokonaisuuksiin, mutta projektiin käytetty tuntimäärä ei saa olla mistään muusta osiosta pois, vaan opintokokonaisuuksien tuntimäärät yhdistyvät.

5.7. Kuvataiteen perusteet 6: OMAA KUVAA ETSIMÄSSÄ - PERIODIOPINNOT, 100 t

Periodiopinnot valmistavat opiskelijaa työpajatyöskentelyyn ja valinnaisuuteen. Periodiopinnoissa perehdytään jaksottaisesti aina yhteen kuvallisen ilmaisun muotoon. Sisältöjä ovat piirustus ja maalaus, grafiikka, kuvanveisto (ja keramiikka) sekä valokuvaus.

5.8. Työpajaopinnot

Työpajaopintoja voi valita usealta kuvataiteen alueelta. Työpajoissa oppilas syventää taitojaan ja tietojään sekä perehtyy aiempaa perusteellisemmin materiaalien ja tekniikoiden mahdollisuuksiin oman ilmaisunsa välineenä. Tavoitteena on, että opintojen aikana oppilaan kyky itsenäiseen työskentelyyn kehittyy ja hän oppii tekemään tietoisesti valintoja omassa ilmaisussaan sekä perustelemaan niitä. Oppilas opettelee arvioimaan omaa ja muiden työskentelyä ja töitä. Oppilas saa monipuolisia kokemuksia työskentelystä yhdessä muiden kanssa. Keskeisiä sisältöalueita ovat kuvallinen ilmaisu, taiteen tuntemus, taidehistoria ja nykytaiteen kuvasto, oppilaan oma kulttuuriperintö ja hänelle vieraiden kulttuurien kuvallinen maailma, rakennettu ja luonnonympäristö, esineympäristö ja kuvallinen media. Työpajatyöskentelyssä yhdistetään teemallisiksi kokonaisuuksiksi kuvataiteen eri osa-alueita ja toteutetaan taiteiden välisiä teemoja.

Oppilaan tulee osallistua neljään työpajaan ja kerätä opintoja vähintään 160 tuntia. Työpajaksi voidaan hyväksyä myös intensiivi- tai kesäkurssi tai useamman eri kurssin kokonaisuus. Halutessaan opiskelija voi suorittaa useamman työpajakokonaisuuden samalta taiteen alalta. Oppilas voi valita erikoistyöpajan myös toisesta oppilaitoksesta. Oppilaitoksessa järjestetään jokin työpaja joka lukukausi.

Työpajoja voidaan tarjota mm. seuraavilta taiteen aloilta:

- piirustus ja maalaus

- grafiikka
- kuvanveisto ja keramiikka
- valokuva
- taide-x: uudet ja vaihtoehtoiset mediat (esim. joku seuraavista: animaatio, digitaalinen kuvankäsittely, performanssi, tila- ja ympäristötaide)

Myös taiteidenvälisyys tulisi kulkea työpajaopinnoissa mukana, yhtenä näkökulmana ja mahdollisuutena.

5.9. Työpajojen sisällöt ja valinnaisuus

Piirustus ja maalaus

Kerrataan ja opitaan uusia piirustus- ja maalausvälineitä, sekä pohditaan näiden olemusta osana omaa ilmaisua. Akvarelli, pastelli, peiteväri, tempera, akryyli ja öljyväri. Värioppia ja sommittelua, perspektiivi, esittävä ja abstrakti ilmaisu. Tutustutaan maalauksen historiaan ja muutamiin nykymaalareihin.

Grafiikka

Kohopaino (press print, lino ja puupiirros) ja syväpaino (kuivaneula, etsaus, akvatinta ja carborundum) Eri menetelmiin tutustutaan vaikka kaikkea ei ehdittäisi itse kokeilemaan. Kuvan sommittelu laatalle, mustavalkoinen ilmaisu / väri grafiikka. Tutustutaan grafiikan historiaan ja nyky grafiikkaan.

Kuvanveisto ja keramiikka

Muovailu, makkara- ja levytekniikka, reliefi, muotti ja valaminen, kipsi, luonnonmateriaalit (esim. puu, hiekka, lumi tai jää). Plastisuus. Tutustutaan kuvanveiston historiaan ja nykykuvanveistoon.

Valokuva

Digikuvaa ja perinteistä filmille kuvaamista, neulanreikäkuvausta ja pimiötyöskentelyä. Kuvan rajaaminen ja sommittelu. Tutkitaan valokuvan historiaa ja valokuvaa osana nykytaiteen kenttää.

Taide-x

Työpajoja pyritään järjestämään monipuolisesti myös uudempien taidemuotojen alueilta mahdollisuuksien mukaan.

6. OPETUKSEN JÄRJESTELYT

6.1. Oppilaaksi ottaminen ja ryhmien koko

Oppilaaksi otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä niin paljon oppilaita kuin ryhmiin mahtuu. Suositeltava ryhmäkoko on korkeintaan 12 oppilasta / ryhmä. Ryhmän ollessa täynnä, oppilas voi ilmoittatua myös varasijalle. Jos ryhmä opintojen edetessä pienenee alle viiden oppilaan, voidaan ryhmiä tarvittaessa yhdistää.

6.2. Opintojen korvaavuus

Siirtyessään toisesta oppilaitoksesta jatkamaan opintojaan Harjavallan kansalaisopistoon, tai suoritettuaan työpajoja toisessa oppilaitoksessa, oppilaan on esitettävä todistus opinnoistaan sekä niiden laajuudesta ja sisällöistä. Toisesta oppilaitoksesta Harjavallan kansalaisopistoon siirryttäessä opettaja tekee tapauskohtaisen joustavan suunnitelman siitä miten opinnoissa edetään eli mitkä opintokokonaisuudet katsotaan suoritetuiksi. Suunnitelma perustuu opintokokonaisuuksien sisältöihin sekä suoritettuihin tuntimääriin.

6.3. Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Mikäli oppilas ei vammaisuuden, sairauden tai muun näihin verrattavissa olevan syyn vuoksi kykene opiskelemaan oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisesti, opetussuunnitelman tavoitteita voidaan yksilöllistää vastaamaan oppilaan edellytyksiä. Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa määritellään opiskelun tavoitteet, opiskelu-aika, opetuksen toteuttamistapa, tarvittavat tukitoimet, mahdolliset suoritukset ja arviointimenettely.

6.4. Opintojen kesto

Opintokokonaisuuksien 1-6 suorittamiseen kuluva arvioitu aika Harjavallan kansalaisopistossa on viisi vuotta. Työpajaopintojen suorittamiseen käytettävä aika riippuu valituista työpajoista ja opetuksen tarjonnasta. Tavoite on saada työpajaopinnot kahden vuoden aikana suoritetuksi. Taiteen perusopetuksen kuvataiteen opintojen kesto on näin ollen noin seitsemän vuotta. Oppilas voi jatkaa opintojaan keskeytymisen jälkeenkin mutta opintoihin käytettävä maksimiaika on yhdeksän vuotta.

6.5. Oppilasarviointi

Arvioinnin tehtävänä on tukea oppilaan edistymistä opinnoissa. Arviointi on kannustavaa ja rohkaisevaa ja ohjaa oppilasta myös omien tavoitteiden asettamiseen. Monipuoliseen, jatkuvaan arviointiin sisältyy erilaisia palautteen antamisen tapoja ja ohjausta itsearviointiin.

Oppilaan tulee saada työskentelystään ja suorituksistaan sanallista palautetta suullisesti koko opintojensa ajan.

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksessa ei käytetä numeroarvostelua. Halutessaan oppilas voi pyytää todistuksen liitteeseen sanallisen arvioinnin työskentelystään.

6.6. Todistus

Oppilas saa taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän päättötodistuksen suoritettuaan 10 opintokokonaisuutta. Kaikki oppilaan suorittamat opintokokonaisuudet sisältöineen merkitään päättötodistukseen.

Oppilaalle annetaan pyydettyä todistus suoritetuista opintokokonaisuuksista myös opintojen vielä ollessa kesken.

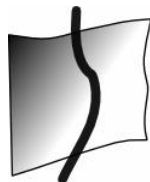
Päättötodistuksen tulee sisältää seuraavat asiat:

- koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen nimi
- taiteenala ja opinnot, joista päättötodistus annetaan
- oppilaan nimi ja syntymäaika
- opiskeluaika vuosina
- oppilaan suorittamat opintokokonaisuudet ja oppilaan saaman opetuksen tuntimäärä niissä (laskennan perustana käytetään 45 minuutin pituisia oppituntia)
- rehtorin allekirjoitus (ja oppilaitoksen leima)
- lainsäädäntö, johon koulutus perustuu
- opetusministeriön myöntämän koulutuksen järjestämisluvan päivämäärä tai kunnan päätös (päivämäärä) opetussuunnitelman hyväksymisestä
- maininta, että taiteen perusopetuksen yleinen oppimäärä koostuu vähintään kymmenestä opintokokonaisuudesta
- maininta, että koulutus on toteutettu Opetushallituksen vahvistamien taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2005 mukaisesti.

6.7. Opetuksen aloittaminen ja käytännön järjestelyt

Koulutuslautakunnan päätöksen mukaisesti tämä opetussuunnitelma otetaan käyttöön 1.8. 2006 alkaen. Ennen tätä päivämäärää kuvataiteen perusopetukseen osallistuneet siirtyvät uuden opetussuunnitelman piiriin. Vanhojen oppilaiden tulevat opinnot suunnitellaan joustavasti uutta opetussuunnitelmaa mukaellen. Heidän opiskelunsa vaihe ja suoritettut opintokokonaisuudet lasketaan sen mukaan miten monta vuotta he ovat opiskelleet, esim. 1 vuosi taiteen perusopetuksessa tarkoittaa että oppilas on suorittanut ensimmäisen opintokokonaisuuden, vaikka lukuvuodessa olisi aiemmin ollut enemmän tunteja.

Tervetuloa opiskelemaan taidetta!

Tietoa opinnoista

Kuvataiteen perusopinnot ovat tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää taideopetusta. Tavoitteena on, että oppilas oppii kuvallisia ajattelunvalmiuksia ja kuvan tekemisen perustaitoja usealla eri kuvataiteen osa-alueella sekä oppii kehittämään omaa kuvallista ilmaisuaan.

Kuvallinen työskentely pohjautuu oppilaan havaintoihin, mielikuviin ja mielikuvitukseen. Oppilas myös opettelee tulkitsemaan ja arvioimaan sanallisesti omaa ja muiden työskentelyä ja töitä. Opetus on teemallista ja siinä otetaan huomioon oppilaan ikä ja kehitysvaihe sekä pyritään joustavasti ja ryhmäkohtaisesti huomioimaan aiemmin hankitut tiedot ja taidot.

Opintokokonaisuudet

<i>Jakso</i>	<i>Jakson nimi</i>	<i>Laajuus</i>
Kuvataiteen perusteet		340t
<i>I</i>	VÄRI JA VIIVA mm. viivalla ja värillä ilmaiseminen	60t 1. vuosi
<i>II</i>	PINNASTA MUOTOON mm. piirtämisen rinnalle kolmiulotteinen työskentely, keramiikka, rakentelu jne..	60t 2. vuosi
<i>III</i>	TIILA JA YMPÄRISTÖ ympäristön havainnointi ja suunnittelu, arkkitehtuuri, ympäristötaide yms.	60t 3. vuosi
<i>IV</i>	VIESTI JA LIIKE medialukutaito, sarjakuva, animaatio yms.	30t 4. vuosi
<i>V</i>	PROJEKTI	30t 4.vuosi
<i>VI</i>	OMAA KUVAA ETSIMÄSSÄ - Periodiopinnot: piirustus ja maalaus, grafiikka, kuvanveisto sekä valokuvaus.	100t 5. vuosi
Työpajaopinnot		yht. vähintään 160t 6.-7. vuosi
<i>VII</i>	valinnainen työpaja 1.	
<i>VIII</i>	valinnainen työpaja 2.	
<i>IX</i>	valinnainen työpaja 3.	
<i>X</i>	valinnainen työpaja 4.	

Jaksojen 1-5 aikana opetusta annetaan vähintään 60 oppituntia vuodessa, 2t/vko, kuudennessa jaksossa opiskellaan 3t/vko (1oppitunti=45min). Perusteiden opiskeluun kuuluu siis arviolta 5 vuotta. Työpajaopintoihin kuluva aika riippuu valituista kursseista sekä kurssitarjonnasta. Tavoitteena on saada kuvataiteen perusopinnot

suoritettua seitsemässä vuodessa. Opintojen jälkeen oppilaalle annetaan todistus opinnoista. Tarvittaessa todistusta voi pyytää myös opintojen kesken.

Opintoryhmät

Opetussuunnitelman mukaan suositeltava ryhmäkoko on 5-12. Ryhmä koostuu suurin piirtein saman ikäisistä lapsista, jotta iän ja taitojen mukaan eteneminen olisi mahdollista. Opinnot aloitetaan yleensä noin 7-vuotiaana.

Opiskelun kustannukset

Taiteen perusopetuksen kurssimaksusta tulee lasku kotiin. Kurssimaksu on xx€. Lisäksi opettaja kerää käteisenä rahaa materiaalikustannuksiin. Materiaalimaksu on xx€. Kurssimaksu ja materiaalimaksu kerätään ja laskutetaan kerran vuodessa. Opetukseen kuuluu myös opintomatkoja, jotka pyritään järjestämään mahdollisimman pienin kuluin. Opintomatkojen kustannuksista oppilaat vastaavat itse.

Tunnille mukaan

Kuvataiteilijan työ on mukavaa kun ei tarvitse varoa hyviä vaatteita. Oppilaalla tulee olla oma suojaesiliina tai -paita, joka päällä on mukava ja huoleton työskennellä. Taidetarvikkeet ja –materiaalit hankkii opettaja. Tunnille on syytä ottaa mukaan pussillinen mielikuvitusta ja leveä hymy!

Yhteistyö koteihin

Tarvittaessa järjestetään vanhempainiltoja. Opettajat tapaavat muutenkin mielellään vanhempia. Toisinaan saatetaan vanhemmat kutsua mukaan tunnille työskentelemään yhdessä lasten kanssa.

ryhmän opettajan yhteystiedot:

Harjavallan kansalaisopisto
Myllykatu 10
29200 Harjavalta

puh. (02) 5359 492